

Vragen en antwoorden

? Wat zijn mensenrechten?

Mensenrechten komen neer op het morele recht dat elk individu ter wereld bezit, gewoon op grond van het feit dat hij of zij een menselijk wezen is. Door onze mensenrechten op te eisen, stellen wij een morele eis, normaal gezien aan onze eigen regering: *je mag dat niet doen, omdat het een schending is van mijn morele sfeer en mijn persoonlijke waardigheid*. Niemand - noch een individu, noch een regering - kan ooit onze mensenrechten afnemen.

? Waar komen ze vandaan?

Ze zijn er omdat wij niet alleen fysische wezens zijn, maar ook morele en spirituele *menselijke* wezens. Mensenrechten zijn nodig om de *menselijkheid* van elk individu te beschermen en te bewaren, zodat elk individu een leven in *waardigheid* kan leiden en een leven dat een menselijk wezen waardig is.

? Waarom 'moet' eenieder ze respecteren?

In principe omdat iedereen een menselijk en daardoor een moreel wezen is. De meerderheid van de individuen, als blijkt dat zij iemands persoonlijke waardigheid schenden, zullen proberen hiermee te stoppen. Over het algemeen *willen* mensen andere mensen geen pijn doen. Naast de morele sancties van het eigen geweten of dat van anderen, bestaan er nu echter in de meeste landen wetten die regeringen *verplichten* om de mensenrechten van hun burgers te respecteren, zelf als ze hier weigerachtig tegenover staan.

? Wie heeft mensenrechten?

Iedereen *zonder uitzondering*. Misdadigers, staatshoofden, kinderen, mannen, vrouwen, Afrikanen, Amerikanen, Europeanen, vluchtelingen, werklozen, mensen die werken, bankiers, liefdadigheidswerkers, leraars, dansers, astronauten...

? Zelfs misdadigers en staatshoofden?

Iedereen zonder uitzondering. Misdadigers en staatshoofden zijn ook mensen. De kracht van mensenrechten is precies het feit dat ze iedereen op het vlak van menselijke waardigheid als *gelijk* behandelen. Sommige mensen, die de rechten van anderen geschonden hebben of die een gevaar betekenen voor de maatschappij, zien daarom hun rechten op een of andere manier *ingeperkt* om anderen te beschermen, maar slechts binnen bepaalde grenzen. Deze grenzen zijn gedefinieerd als minimaal nodig voor een leven in menselijke waardigheid.

? Wie houdt toezicht op de mensenrechten?

Dat moeten we allemaal doen. Er bestaat wetgeving zowel op nationaal als op internationaal vlak die beperkingen oplegt aan wat regeringen met hun burgers kunnen doen. Maar als niemand hen erop wijst dat hun acties strijdig zijn met internationale normen, dan kunnen regeringen ongestraft verder gaan met hun schendingen. Als individu moeten we niet alleen de rechten van anderen in ons dagelijkse leven respecteren, maar ook onze regering en die van andere landen in de gaten houden. De beschermingsmechanismen zijn er voor ons allemaal, als we ze gebruiken.

? Hoe kan ik mijn rechten beschermen?

Door te proberen aanwijzen dat ze geschonden zijn; eis je rechten op. Laat de andere persoon weten dat *jij* weet dat hij of zij niet het recht heeft je op deze manier te

behandelen. Verwijs naar relevante artikels in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), in het EVRM of in andere internationale documenten. Als er in jouw land wetten rond bestaan, moet je ook daarnaar verwijzen. Vertel anderen erover: vertel het aan de pers, schrijf je vertegenwoordiger in het parlement en het staatshoofd van je land aan, breng elke ngo op de hoogte die zich bezighoudt met mensenrechtenactivisme. Vraag hen om advies. Spreek, als je die mogelijkheid hebt, met een advocaat. Zorg ervoor dat de regering weet welke actie je onderneemt. Zorg ervoor dat zij zich realiseren dat je niet zal opgeven. Toon hen op welke steun je kunt rekenen. In laatste instantie, als al het andere mislukt is, kun je ervoor kiezen je tot een rechtbank te wenden.

? **Hoe ga ik naar het Europees Hof?**

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden voorziet in een procedure voor individuele klachten en ook voor klachten van een staat tegen een andere. Er zijn echter strenge vereisten inzake ontvankelijkheid van een zaak. Je moet er bijvoorbeeld zeker van zijn dat jouw klacht al behandeld is in je eigen land (tot en met de hoogste rechtbank) vooraleer je met deze klacht naar het Europees Hof kunt stappen. Als je het wilt proberen en je gelooft dat jouw klacht voldoet aan de vereisten inzake ontvankelijkheid, dan kun je een klacht indienen door middel van het officiële aanvraagformulier (verkrijgbaar bij het Secretariaat). Het is echter aan te raden dat je juridisch advies inwint, of raad vraagt aan een ngo die actief is op het terrein, om er zeker van te zijn dat je zaak echt een kans maakt. Denk eraan dat een eindvonnis kan voorafgegaan worden door een lang en ingewikkeld proces!

? **Van wie kan ik mijn rechten opeisen?**

Bijna alle fundamentele mensenrechten die opgesomd staan in de internationale documenten zijn vorderingen tegen *jouw regering* of tegen staatsfunctionarissen. Mensenrechten beschermen jouw belangen tegen de staat, dus moet je ze opeisen van de staat of van haar vertegenwoordigers. Als je vindt dat je rechten geschonden worden door, bijvoorbeeld, je werkgever of een buur, dan kun je je niet rechtstreeks wenden tot internationale wetgeving inzake mensenrechten tenzij er iets is dat je regering of je land hadden moeten doen om te verhinderen dat een werkgever of een buur zich op die bepaalde manier gedraagt.

? **Is iemand verplicht om mijn rechten te beschermen?**

Ja. Een recht is zinloos zonder een overeenkomstige verantwoordelijkheid of plicht van iemand anders. Ieder individu heeft de *morele* plicht jouw persoonlijke waardigheid niet te schenden, maar je regering heeft, door internationale verdragen te ondertekenen, niet alleen een morele, maar ook een wettelijke plicht.

? **Vormen mensenrechten uitsluitend een probleem in ondemocratische landen?**

Er is geen land ter wereld dat volledig vrijgepleit kan worden van schendingen, zelfs vandaag de dag. Er kunnen zich in bepaalde landen vaker schendingen voordoen of ze kunnen een groter deel van de bevolking treffen, maar elke schending is een probleem dat niet had mogen voorvallen, en aangepakt moet worden. Een individu van wie de rechten geschonden zijn in één van de gevestigde democratieën zal waarschijnlijk niet getroost zijn door het feit dat, algemeen gezien, zijn land een 'betere' reputatie geniet dan andere landen!

? **Hebben we enige vooruitgang geboekt in het verminderen van het aantal mensenrechtenschendingen?**

Grote vooruitgang - zelfs als het soms een druppel op een hete plaat lijkt te zijn. Denk aan de afschaffing van de slavernij, het stemrecht voor vrouwen, de landen waar de doodstraf is afgeschaft, het vrijlaten van gewetensgevangenen als resultaat van

internationale druk, de instorting van het apartheidsregime in Zuid-Afrika, de processen die gevoerd zijn voor het Europees Hof en de wetten die als gevolg hiervan gewijzigd zijn. Let op het feit dat de geleidelijke verandering in internationale cultuur betekent dat nu zelfs de meest autoritaire regimes, om internationaal aanvaard te worden, rekening moeten houden met de mensenrechten. Er zijn veel positieve resultaten geboekt, vooral gedurende de afgelopen 50 jaar, maar er is ook nog heel veel werk aan de winkel.

Doordenkertjes

? **Hoe kunnen we zeggen dat mensenrechten universeel zijn, terwijl overal ter wereld mensen lijden omdat hun rechten geschonden worden?**

Deze mensen hebben nog steeds hun rechten. Het feit dat zij op deze manier behandeld worden, is niet alleen in strijd met morele normen, maar ook met normen die internationaal afgesproken zijn. Hun regeringsvertegenwoordigers zijn onder internationaal recht aansprakelijk en sommige landen worden daadwerkelijk 'gestraft' door de internationale gemeenschap, in de vorm van sancties of zelfs met militaire middelen. Zulke methoden zijn echter vaak arbitrair, het hangt meer af van de belangen van andere staten in plaats van de ernst van de schending. Er bestaat sinds kort een permanent internationaal strafhof waar daders voorgeleid en berecht kunnen worden. Dit strafhof kwam er zodra het Verdrag van Rome van het Internationaal Strafhof door 60 landen geratificeerd was. Het is een permanente rechtbank waar individuen berecht worden die beschuldigd worden van het plegen van genocide, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. Dit is een belangrijke stap in de richting van de erkenning dat universele mensenrechten afdwingbaar moeten zijn willen ze een praktisch nut hebben.

? **Wat is het nut van de UVRM als het niet wettelijk afdwingbaar is?**

Zelfs al is er (nog) geen internationaal hof waar regeringen berecht kunnen worden op basis van de UVRM, dan nog heeft dit document een enorme historische waarde en blijft het zelfs vandaag de standaard aan de hand waarvan regeringen internationaal beoordeeld worden. Regeringen weten vandaag dat als zij moedwillig rechten schenden die in het document vermeld worden, zij veroordeeld kunnen worden door andere regeringen en zelfs bepaalde vormen van sancties riskeren. De methode is niet altijd helemaal objectief (!) maar het is zeker een begin. De UVRM vormde ook de basis voor bijna alle internationale verdragen die opgesteld zijn en die (in meerdere of mindere mate) afdwingbaar zijn.

? **Wat is het nut van 'mensenrechten' voor mij, wanneer de regering in mijn land dagelijks de rechten van gewone burgers schendt en lak heeft aan de afkeuring van de internationale gemeenschap?**

Opnieuw: het is een begin. Het is beter dan helemaal niets en de mensenrechten zullen, in de juiste omstandigheden en met de juiste aanpak, de regering kunnen beïnvloeden om minstens een aantal van haar praktijken te veranderen. Dit kan soms een hoop voor een verre toekomst zijn, wanneer de schendingen bijzonder zwaar zijn of erg frequent voorvallen, maar de geschiedenis heeft al meerdere malen aangetoond dat het mogelijk is. Het is ook zo dat de kansen vandaag waarschijnlijk beter zijn dan tot nu toe het geval was. Veranderingen aanmoedigen kan een langzaam proces zijn, maar het feit dat individuen over deze rechten beschikken en dat zij wereldwijd meer en meer erkend worden - en daarom tenminste een zekere bezorgdheid bij regeringen opwekken - geeft ons een krachtig wapen en een belangrijke voorsprong.

? **Als ik de mensenrechten van anderen respecteer, betekent dit dan dat zij kunnen doen wat ze willen?**

Niet als zij jouw rechten of die van een ander willen schenden. Maar je moet uitkijken dat je niet te veeleisend bent wat betreft de reikwijdte van je eigen rechten: je vindt iemands gedrag misschien vervelend of misplaatst, maar dat betekent niet noodzakelijk een schending van jouw *rechten*. Daarom, als je wil dat anderen je laten functioneren zoals je zelf wil, moet je misschien een verdraagzamere houding aan de dag leggen ten opzichte van het gedrag van anderen!

? Kan ik eender wat doen, inclusief geweld gebruiken tegen iemand, om mijn rechten te verdedigen?

Over het algemeen niet. Maar als het echt gaat om zelfverdediging, dan is *een legitiem gebruik van geweld, passend voor de bedreiging tegenover jou*, toegestaan. Het is niet toelaatbaar als 'verging' voor het kwaad dat je werd aangedaan, maar enkel om jezelf te beschermen tegen meer kwaad. Foltering is nooit toegestaan.

? Waarom zou ik de rechten van anderen eerbiedigen als anderen mijn rechten niet respecteren?

Voor een deel omdat als jij andermans rechten niet respecteert, je zelf in de problemen zou kunnen komen. Voor een deel ook omdat anderen jouw respect verdienen, gewoon omdat ze mensen zijn. En ten slotte ook omdat je een voorbeeld kan stellen voor anderen waardoor zij meer geneigd zijn jou te respecteren. Uiteindelijk komt het waarschijnlijk neer op jou en het type persoon dat je wil zijn, of het soort wereld waarin je wil leven. Je zou dus kunnen nadenken over wat deze wereld zou zeggen over jou als jij je zou gedragen op een manier die je afkeurt bij anderen. Of denk eens na over hoe de wereld zou zijn als iedereen andermans rechten zou schenden volgens het principe oog om oog, tand om tand.

? Waarom moeten ook zij die de rechten van anderen op de meest inhumane manier schenden, beschouwd worden als individuen met mensenrechten?

Dit is waarschijnlijk de kwestie in de mensenrechtentheorie die het moeilijkst te aanvaarden valt, maar die ook het meest essentieel is. Het kan soms lijken dat bepaalde individuen zo duidelijk een gebrek hebben aan humane kenmerken dat alleen een blind vertrouwen ons zou toelaten hen als menselijk te zien. De belangrijkste punten zijn misschien de volgende:

- **Ten eerste**, ondanks de duidelijke onmenselijkheid van sommigen, bezit elk individu een zekere vorm van menselijkheid. Schurken houden van hun moeder, van hun kinderen, van hun man of vrouw, van *iemand*. Zij voelen pijn, afwijzing, wanhoop en jaloezie. Zij willen gewaardeerd worden, gesteund, liefgehad en begrepen. *Allemaal*, ieder van hen, bezitten een aantal, zo niet de meeste, van deze exclusief menselijke emoties. Dat maakt hen menselijk en ons respect waardig.
- **Ten tweede** helpen we onszelf niet met het verlangen deze schurken pijn te doen op dezelfde manier zoals zij anderen kwetsen: zulke gevoelens maken dat ook wij minder respect verdienen.
- **Ten derde**. Zelfs als, toevalligerwijs, een schurk zou opduiken met een 'menselijke' vorm maar zonder menselijke karakteristieken (en die ze ook nooit gehad hebben), wie van ons zou dan met absolute zekerheid kunnen zeggen dat hij of zij NIET EEN MENS is? Op basis van welke criteria? Op basis misschien van het feit dat zij niet in staat zijn om lief te hebben of liefgehad te worden? Maar wat als blijkt dat wij ons vergist hebben hierin?

Het derde punt herinnert ons eraan dat we de risico's voor de hele mensheid in aanmerking moet nemen als we mensen aansporen om een oordeel te vellen over anderen, waarbij de consequenties van dat oordeel vreselijk en onomkeerbaar zijn. Willen we echt een wereld waarin dit soort oordelen geveld worden en waar sommige mensen gewoon aangeduid worden als niet over mensenrechten beschikkend? Zonder de absolute universaliteit van alle mensenrechten zou dat het soort wereld zijn waarin we zouden leven.